

Jak rozpoznać fake newsy?

**#Stop
Fake
News**

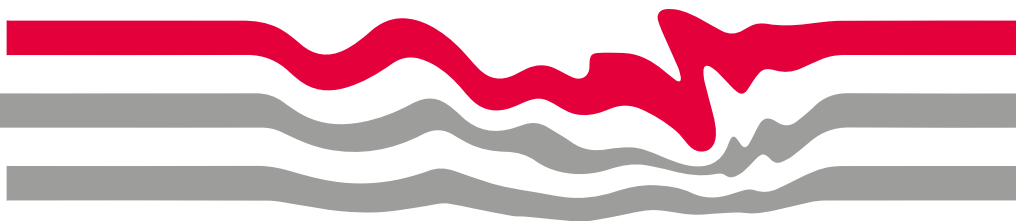
#Stop Fake News

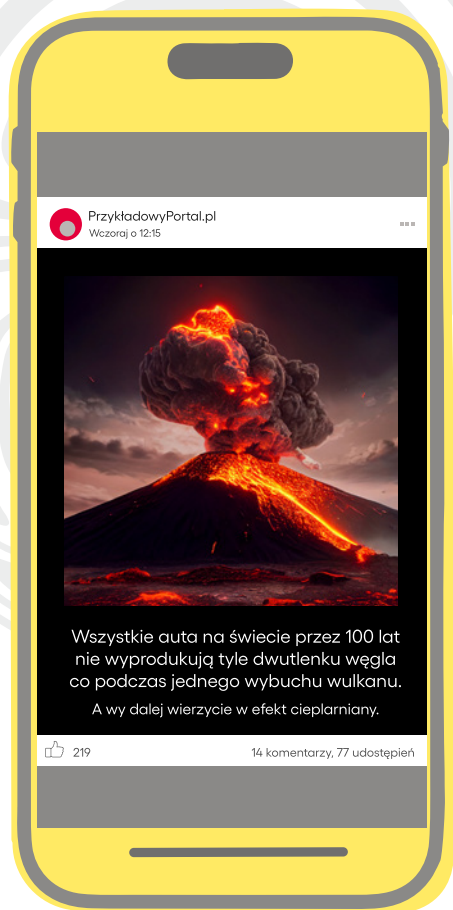
– pod tym hasłem Centrum Nauki **Experyment**, prowadziło projekt, w ramach którego młodzież zapoznała się ze sposobami, jak radzić sobie z fałszywymi informacjami.

Jak w takim razie powstrzymać fake newsy?

Przede wszystkim nie dać się oszukać i zachować wzmoczoną czujność w każdym momencie. Jak to zrobić? I na co zwrócić uwagę, żeby szybko odróżnić fałszywą wiadomość od prawdziwej? O tym możecie przeczytać w poniższym tekście – zapraszamy!

Zmiana klimatu to bujda –
spisek klimatycznej sekty.
Globalne ocieplenie jest
wymysłem klimatologów
i opłacanych naukowców.
Albo inaczej: **ocieplenie
faktycznie ma miejsce,
ale nie jest efektem
działalności człowieka.**

Przykładowo: **wybuchy
wulkanów. Ich emisja miałaby
rzekomo produkować więcej
dwutlenku węgla niż auta
wyprodukowane przez ludzi.**

Czy na pewno?

Założmy, że jest koniec stycznia, ewentualnie początek lutego. Ty opatulony/opatulona w kurtkę, której kołnierz owinięty jest szalikiem, na głowie czapka i kaptur. Na dworze jest całkiem nieprzyjemnie. W uszach słuchawki. Wracasz do domu i czekasz na – zapewne – zatłoczony autobus.

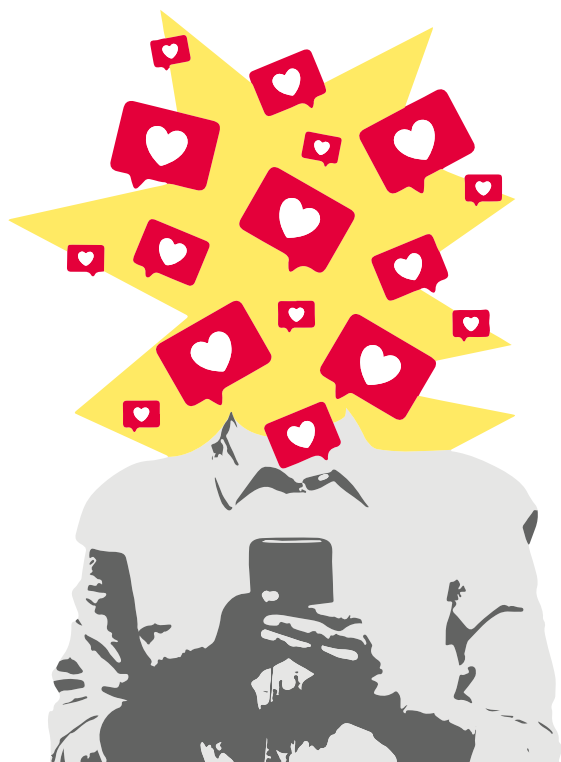
Kasujesz bilet, szukasz miejsca. Podróż należy do tych mniej przyjemnych, a przed drzemką ratuje Cię tylko telefon. Sprawdzasz więc, co wydarzyło się dzisiaj i, pośród mnóstwa nagłówków, akurat ten wpada Ci w oko.

Nim przyjmiesz za prawdę fakt, że faktycznie efekt cieplarniany nie istnieje, a jeden wybuch wulkanu emituje więcej dwutlenku węgla niż „**wszystkie auta na świecie przez 100 lat**”, zwróć uwagę na parę cech charakterystycznych tego posta i zweryfikuj informacje. Poniżej znajdziesz dziewięć punktów, które warto mieć z tyłu głowy.

1. Media społecznościowe

Przede wszystkim pamiętaj, że przeglądasz media społecznościowe. Oczywiście, można tam znaleźć wiele cennych i wiarygodnych informacji, jednak nie jest to regułą.

W mediach społecznościowych informacje pojawiają się i znikają w błyskawicznym tempie. Informacje, jakie tam znajdziesz, mogą być udostępnione dalej bez wcześniejszego sprawdzenia.

Nieprawdziwe wiadomości pojawiają się najczęściej w social mediach, ale też na stronach podszywających się pod ważne portale i media tradycyjne. Ich celem jest gra na naszych emocjach – wywołanie lęku, złości, radości lub smutku. Efektem ma być twoja uwaga, czyli kliknięcie w link, lajk lub udostępnienie. Najważniejszy jest zasięg.

2. Zwróć uwagę na autora

Wiarygodne informacje pochodzą z wiarygodnego źródła.

Zweryfikuj konto publikujące lub rozpowszechniające informację, którą sprawdzasz. Zastanów się, czy ta konkretna osoba, instytucja lub profil są godne twojego zaufania. Jeśli konto jest anonimowe (tzn. nie masz wiedzy o imieniu i nazwisku autora/ autorki), możesz mieć poważne zastrzeżenia co do wiarygodności tych informacji.

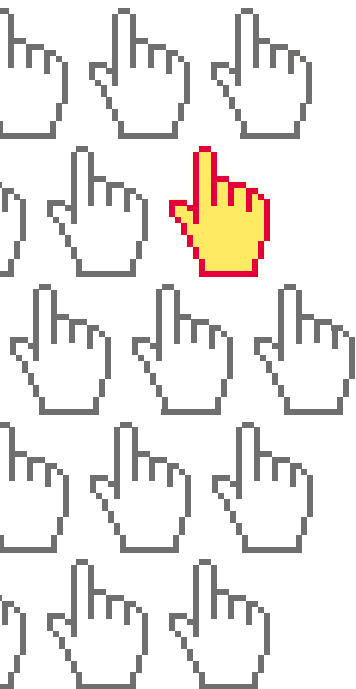

Zadaj sobie pytanie, **czy to faktycznie ekspert/ekspertka w dziedzinie, w której zabiera głos?** Być może PrzykładowyPortal.pl – profil, który udostępnia informację o wulkanach, wiele razy pojawiał się jako autor fałszywych informacji. Jeśli nie masz pewności, czy to wiarygodne medium, sprawdź kolejne elementy lub skonsultuj się z organizacją factcheckingową, np. ze Stowarzyszeniem Demagog.

Treści, jakie spotykamy w mediach społecznościowych, mogą być tworzone zarówno przez rzetelne i wiarygodne instytucje lub media informacyjne, jak i przez osoby, których **celem jest wprowadzenie Cię w błąd.**

3. Clickbait – „Nie uwierzysz, że...”

Clickbait to tytuł nagłówka, który ma zachęcić cię do kliknięcia i sprawdzenia treści. Czasami to chwytliwy i szokujący tytuł artykułu, który wprowadza w błąd. Innym razem to tytuł filmiku na platformie wideo. Clickbait ma Cię łatwo i szybko zainteresować.

Jeśli informacja prowadzi do strony, to przede wszystkim **sprawdź jej adres www.** Czy znasz to medium? Być może nazwa strony wydaje Ci się podejrzana lub niezrozumiała – to znaki ostrzegawcze!

Jeśli wejdiesz na stronę, to ponownie **sprawdź autora/autorkę danego artykułu.** Wejdź w zakładkę „O nas” lub „Kontakt”, **zweryfikuj** osoby i upewnij się, że treści nie są anonimowe.

---

4. Źródła

Po sprawdzeniu informacji o autorze/autorce oraz po weryfikacji linku i nagłówka zapoznaj się z całością treści posta lub materiału wideo, z którymi masz do czynienia. **Sprawdź, czy autor/autorka podaje źródła zarówno informacji, jak i danych, które przytacza.**

Jeśli nie, jest to pierwszy sygnał ostrzegawczy. Jeśli zaś podaje źródła, sprawdź je. Czy są to podręczniki lub źródła naukowe? A może nieznanne Ci portale, które mogą być niewiarygodne?

5. Sprawdź datę

Szczegółowe dane mogą zmieniać się w czasie. Nawet jeśli dane, które widzisz, są prawdziwe, to mogą szybko stracić na aktualności. Być może pojawiły się nowe badania lub raporty. W kontekście zmiany klimatu to szczególnie ważne – **dane mogą zmieniać się dość szybko!**

6. Błędy ortograficzne i gramatyczne

Zwróć uwagę na język posta lub artykułu. Czy tekst, który czytasz, jest napisany w poprawny sposób? Być może są tam zwroty, które są dla Ciebie niezrozumiałe i brzmią dziwnie? **To może być oznaką, że tekst był tłumaczony przy wykorzystaniu internetowych translatorów.** Duże redakcje i eksperci dbają również o poprawność ortograficzną i gramatyczną, zatem i w tym aspekcie błędy mogą być sygnałem ostrzegawczym.

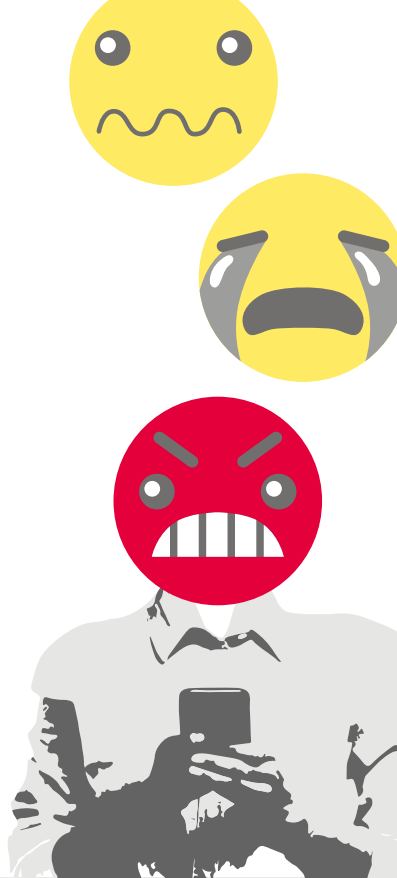

7. Język moralno- emocjonalny

Jeśli tekst nie zawiera błędów ortograficznych i gramatycznych, sprawdź, jakimi środkami stylistycznymi posługują się autorzy/autorki treści. W fałszywych informacjach często wykorzystuje się język moralno-emocjonalny.

Udowodniono, że takie słowa jak: „**walczyć**”, „**wojna**”, „**chciwość**”, „**bezpieczny**”, „**zło**”, „**niszczą**”, „**każą**”, „**wstyd**”, „**wiara**”, mogą podnieść zasięgi posta o 20 proc.

Zweryfikuj, czy treść, którą czytasz, nie jest napisana w tonie moralno-emocjonalnym.

8. Sprawdź, porównaj, napisz!

Jeśli wciąż nie jesteś pewny/pewna, to **sprawdź, czy podobna informacja nie była już weryfikowana przez organizację factcheckingową**. Możesz sprawdzić informację w innym źródle. W przypadku treści klimatycznych skorzystaj z Klimatycznej Bazy Wiedzy, z Nauki o Klimacie lub z Crazy Nauki. Jeśli masz

problem, możesz także skontaktować się z tymi organizacjami i portalami.

9. Różne typy fałszywych informacji

Pamiętaj, że istnieją różne rodzaje fałszywych informacji. Mogą to być treści całkowicie **sfabrykowane** (zmyślone) lub **zmanipulowane** (zmodyfikowany fragment filmu lub zdjęcia).

Niekiedy ktoś próbuje się podszyć pod prawdziwe osoby lub instytucje – taka informacja również może wprowadzać w błąd. Co istotne, **treści satyryczne i parodia też mogą propagować fałszywy obraz rzeczywistości!**

Nie zapominaj, że w mediach społecznościowych trwa nieustanna walka o twoją uwagę. Miej z tyłu głowy, że informacja, którą widzisz, może być fałszywa. **Nim podasz ją dalej, zweryfikuj jej treść na podstawie powyższych dziewięciu kroków.**

Fakty są najważniejsze!